

॥ ५४ ॥ इति अनुशासनपर्वणि नैलकंठीये भारतभावादीपेनवतितमोऽध्यायः ॥ ९० ॥ ॥ ७ ॥ केनेति ऋग्वंगिरसकेयदा ऋग्वंगिरसश्च वर्तते नान्ये ॥ १ ॥ श्राद्धानि श्राद्धेषु कानि कर्माणि प्रियोवायदिवा द्वेष्यस्तेषां तु श्राद्धमावपेत् ॥ यः सहस्रं सहस्राणां भोजयेदृत्तान्नरः ॥ एकस्तान्मंत्रविद्योतः सर्वानर्हति भारत ॥ ५४ ॥ इति श्रीमहाभारते अनुशासनपर्वणि आनु० दानधर्मैश्चाद्धकल्पेनवतितमोऽध्यायः ॥ ९० ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ युधिष्ठिर उवाच केन संकल्पितं श्राद्धं कस्मिन्काले किमात्मकम् ॥ ऋग्वंगिरसिके काले मुनिना कतरेण वा ॥ १ ॥ कानि श्राद्धानि वज्यानि कानि मूलफलानि च ॥ धान्यजात्यश्च कावज्यास्तन्मे ब्रूहि पितामह ॥ २ ॥ भीष्म उवाच यथा श्राद्धं संप्रवृत्तं यस्मिन्काले सदात्मकं ॥ येन संकल्पितं चैव तन्मे शृणु जनाधिप ॥ ३ ॥ स्वायंभुवो त्रिः कौरव्यपरमर्षिः प्रतापवान् ॥ तस्य वंशे महाराजदत्तात्रेय इति स्मृतः ॥ ४ ॥ दत्तात्रेयस्य पुत्रो भून्निमिर्नाम तपोधनः ॥ निमेश्चाप्यभवत् पुत्रः श्रीमान्नाम श्रियावृतः ॥ ५ ॥ पूर्णवर्षसहस्रांतिं स कृत्वा दुष्करंतपः ॥ कालधर्मपरीतात्मानि धनं समुपागतः ॥ ६ ॥ निमिस्तु कृत्वा शौचानि विधिदृष्टेन कर्मणा ॥ संतापमगमत्तीव्रं पुत्रशोकपरायणः ॥ ७ ॥ अथ कृत्वोपहार्याणि चतुर्दश्यां महामतिः ॥ तमेव गणयन् शोकं विरात्रे प्रत्यबुध्यत ॥ ८ ॥ तस्यासीत्प्रतिबुद्धस्य शोकेन व्यथितात्मनः ॥ मनःसंहृत्य विषये बुद्धिर्विस्तारगामिनी ॥ ९ ॥ ततः संचिंतयामास श्राद्धकल्पं समाहितः ॥ यानि तस्यैव भोज्यानि मूलानि च फलानि च ॥ १० ॥ उक्तानि यानि चान्नानि यानि चेषानि तस्य ह ॥ तानि सर्वाणि मनसा विनिश्चित्य तपोधनः ॥ ११ ॥ अमावास्यां महाप्राज्ञो विप्रानानां पूजितान् ॥ दक्षिणावर्तिकाः सर्वा बृसीः स्वयमथाकरोत् ॥ १२ ॥ सप्तविप्रांस्ततो भोज्येयुगपत्समुपानयत् ॥ ऋते चलवणं भोज्यं श्यामाकान् ददौ प्रभुः ॥ १३ ॥ दक्षिणाग्रास्ततो दध्ना विष्टरेषु निवेशिताः ॥ पादयोश्चैव विप्राणां ये त्वन्मुपभुंजते ॥ १४ ॥ कृत्वा च दक्षिणाग्रान्वैदध्नां सप्रयतः शुचिः ॥ प्रददौ श्रीमतः पिंडान्नाम गोत्रमुदाहरन् ॥ १५ ॥ तत्कृत्वा समुनिश्रेष्ठो धर्मसंकरमात्मनः ॥ पश्चात्तापेन महता तप्यमानो भ्यर्चितयत् ॥ १६ ॥ अकृतं मुनिभिः पूर्वं किं मये दमनुष्ठितं ॥ कथं नुशापेन न मां दहेयुर्ब्राह्मणा इति ॥ १७ ॥ ततः संचिंतयामास वंशकर्तारमात्मनः ॥ ध्यातमात्रस्तथा चात्रिराजगाम तपोधनः ॥ १८ ॥

वज्यानि ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ कृत्वा उपकल्प्य उपहार्याणि मृष्टान्नकशिपूपर्बहणादीनि विरात्रे प्रभाते ॥ ८ ॥ विषये अत्यंतबंधकेशोके विषये मनःसंहृत्य शोकं त्यक्तेत्यर्थः तस्य बुद्धिर्विस्तारगामिनी आसीत् इति संबंधः ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ दक्षिणावर्तिकाः प्रदक्षिणावर्तिताः बृसीः आसनानि ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ श्रौते पित्राद्युद्देशेन दृष्टो धर्मो लोके पुत्रोद्देशेनापि त्वेच्छया कल्पित इति संकरः ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥